

WEST BENGAL STATE UNIVERSITY

B.A. General Part-II Examination, 2019

SANSKRIT

PAPER: SANG-II

Time Allotted: 3 Hours

Full Marks: 100

The figures in the margin indicate full marks.
Candidates should answer in their own words
and adhere to the word limit as practicable.

প্রাঙ্গিক সীমার মধ্যস্থ সংখ্যাটি পূর্ণমান নির্দেশ করে।
পরীক্ষার্থীরা নিজের ভাষায় যথা সম্ভব শব্দসীমার মধ্যে
উত্তর করিবে।

UNIT-I

[Full Marks-40]

1. Answer any **one** question from the following: 12×1 = 12
নিম্নলিখিত প্রশ্নগুলির থেকে যে-কোনো **একটি** প্রশ্নের উত্তর দাওঃ
(a) Discuss the dramatic significance of the curse of Durbāsā in the drama Abhijñānaśakuntalam.
'অভিজ্ঞানশকুন্তলম্' নাটকে 'দুর্বাসার অভিশাপ' বৃত্তান্তটির নাটকীয় তাৎপর্য আলোচনা করো।
(b) What does the word Abhijñāna mean? Show the appropriateness of the title of the drama Abhijñānaśakuntalam.
'অভিজ্ঞান' শব্দের অর্থ কি? 'অভিজ্ঞানশকুন্তলম্' নাটকটির নামকরণের সার্থকতা দেখাও।
(c) What was the necessity of introduction of a mad elephant in the first act of Abhijñānaśakuntalam? Explain the allegory underlying the episode.
'অভিজ্ঞানশকুন্তলম্' নাটকের প্রথম অঙ্কে মত্তহস্তী প্রবেশের ঘটনাটির কি প্রয়োজন ছিল? অন্তর্নিহিত রূপকটির বিশ্লেষণ করো।
2. Write short notes on any **four** of the following: 2×4 = 8
নিম্নলিখিতগুলির মধ্যে যে-কোনো **চারটি** বিষয়ে সংক্ষিপ্ত টীকা লেখোঃ
মারীচঃ, ত্রিশংকুঃ, সানুমতী, মাতলিঃ, সূত্রধারঃ, সর্বদমনঃ।
3. Translate into Bengali or English any **two** of the following verses: 6×2 = 12
নিম্নলিখিত শ্লোকগুলির মধ্যে যে-কোনো **দুটি** বাংলা অথবা ইংরাজীতে অনুবাদ করোঃ
(a) अर्थो हि कन्या परकीय एव
तामस्य संप्रेष्य परिग्रहीतुः।
जातो ममायं विशदः प्रकामं
प्रत्यर्पितन्यास इवान्तरात्मा ॥
(b) स्वप्नो नु माया नु मतिभ्रमो नु
क्लिष्टं नु तावत् फलमेव पुण्यम्।
असन्निवृत्यै तदतीतमेते
मनोरथा नाम तदग्रपाताः ॥

(c) रम्याणि वीक्ष्य मधुरांश्च निशम्य शब्दान्
पर्युत्सुको भवति यत् सुखितोऽपि जन्तुः।
तच्चेतसा स्मरति नूनमबोधपूर्वं
भावस्थिराणि जननान्तरसौहृदानि॥

(d) नीवाराः शुक्रगर्भकोटरमुखभ्रष्टास्तरुणामधः
प्रस्निग्धाः क्वचिदिह्नुदीफलभिदः सूच्यन्त एवोपलाः।
विश्वासोपगमादभिन्नगतयः शब्दं सहन्ते मृगा—
स्तोयाधारपथाश्च वल्कलशिखानिष्यन्दरेखाङ्किताः॥

4. Explain with reference to the context any **one** from the following verses. 8×1 = 8
নিম্নলিখিত যে-কোনো একটি শ্লোকের সঙ্গসঙ্গ ব্যাখ্যা করো:

(a) शुद्धान्तदुर्लभमिदं वपुराश्रमवासिनो यदि जनस्य।
दुरीकृताः खलु गुणैरुद्यानलता वनलताभिः॥

(b) कृत्ययोर्भिन्नदेशत्वाद द्वैधीभवति मे मनः।
पुरः प्रतिहतं शैले स्रोतः स्रोतोवहो यथा॥

(c) यदुत्तिष्ठति वर्णभ्यो नृपाणां क्षयि तत् फलम्।
तपः षड्भागमक्षय्यं ददत्यारण्यका हि नः॥

UNIT-II

[Full Marks-30]

5. (a) Give a vivid description of the romantic journey amidst nature of the king Dilīpa with his beloved queen Sudakṣiṇā towards the hermitage of Vasiṣṭha. 12
প্রিয়রাণী সুদক্ষিণার সাথে রাজা দিলীপের বশিষ্ঠাশ্রমগমনের সময়ে প্রকৃতির মাঝে বিচরণকালীন যাত্রাপথের চিত্র বর্ণনা করো।

OR / অথবা

(b) Discuss the qualities of Raghu as found in Raghuvaṃśam, Canto-I.
রঘুবংশের প্রথম সর্গ অনুসারে রঘুর গুণাবলী আলোচনা করো।

6. Write short notes on any **two** of the following: 2×2 = 4
নিম্নলিখিত যে-কোনো দুটি বিষয়ে সংক্ষিপ্ত টীকা লেখো:
পিতরৌ, সুরभि, हेयङ्गवीनम्, सुदक्षिणा।

7. Translate into Bengali or English any **one** from the following verse: 6×1 = 6
নিম্নলিখিত যে-কোনো একটি শ্লোকের বাংলা অথবা ইংরাজীতে অনুবাদ করো:

(a) स बेलावप्रवलयं परिखीकृतसागरम्।
অনন্যশাসনামূর্খী শশাসৈকপুরীমিব॥

- (b) प्रजानामेव भूत्यर्थं स ताभ्यो वलिमग्रहीत्।
सहस्रगुणमुत्स्रष्टुमादत्ते हि रसं रविः॥

8. Explain with reference to the context any **one** from the following verses: 8×1 = 8
निम्नलिखित ये-कोनो **एक**टि श्लोकेर सप्रसङ्ग व्याख्या करोः

- (a) ज्ञाने मौनं क्षमा शक्तौ त्यागे श्लाघाविपर्ययः।
गुणा गुणानुबन्धित्वात् तस्य सप्रसवा इव॥
- (b) प्रजानां विनयाधानाद् रक्षणाद् भरणादपि।
स पिता पितरस्तासां केवलं जन्महेतवः॥

UNIT-III [Full Marks-20]

9. (a) Give the resulting forms of any **six** from the following: 1×6 = 6
ये-कोनो **छ**ट्टिर परिनिष्ठित रूप लेखोः

(i) आस् + शानच्	(ii) भिद् + क्त
(iii) चिन्त + तव्य	(iv) अधि-इ + ल्यप्
(v) प्रशस्य + इष्टन्	(vi) शी + शानच्
(vii) आ-दा + ल्यप्	(viii) ग्रह + तुमुन्
(ix) कृ + ण्यत्	(x) विनता + ठक्
(xi) लक्ष्मी + मतुप्	(xii) सह + तुमुन्

- (b) Substitute single words for any **six** from the following: 1×6 = 6
निम्नलिखित ये-कोनो **छ**ट्टि एककथाय प्रकाश करोः

(i) पुनः पुनः नृत्यति	(ii) तर्क वेत्ति अधीते वा
(iii) द्वारे नियुक्तः	(iv) प्रियं वदति या सा
(v) सीता जाया यस्य सः	(vi) तपः चरति
(vii) अहनि अहनि	(viii) अर्थम् अनतिक्रम्य
(ix) ग्रामे भव	(x) कुत्सितः पन्था
(xi) यवनानां लिपिः	(xii) लक्ष्मीरस्य अस्ति

- (c) Name and expound the Samasa in any **four** from the following: 2×4 = 8
निम्नलिखित ये-कोनो **छ**ट्टिर व्यासवाक्यसह समास निर्णय करोः

(i) यथाशक्ति	(ii) पाणिपादम्
(iii) केशाकेशि	(iv) राजपथः
(v) निर्मक्षिकम्	(vi) मातापितरौ
(vii) त्रिमुनिः	(viii) मुखचन्द्रः

UNIT-IV
[Full Marks-10]

10. Translate any **one** of the following passages into Bengali or English.

নিম্নলিখিত অনুচ্ছেদ দুটির মধ্যে যে-কোনো একটির বাংলা অথবা ইংরেজীতে অনুবাদ করো।

- (a) कस्मिंश्चिद् ग्रामे सपत्नीकः कश्चित् ब्राह्मणः एकस्मिन् कुटीरे वसति स्म। अस्य ब्राह्मणस्य पत्नी अतीव कलहप्रिया आसीत्। तस्याः कलहभयात् वायसा अपि गृहोपरि नोपविशन्ति स्म। एकदा तस्याः कलहज्वालामसहमानः स ब्राह्मणः गृहं परित्यज्य वनं प्रस्थितः। वने कस्यचिद् वृक्षस्याधः उपविष्टः स ब्राह्मणः रोदिति स्म।
- (b) हिरण्यकशिपुर्नाम विष्णुविद्वेषी एको दैत्यराजोऽयोध्यायां प्रतिवसति स्म। दैत्यराजपुत्रः प्रह्लादस्तु सदैव विष्णोर्नाम जपति स्म। एतदाकर्ण्य क्रुद्धः पिता प्रह्लादमवदत्— “रे पुत्र! कुत्र तव हरिस्तिष्ठति ?” प्रह्लादः प्रत्युवाच— “स करुणामयो जले स्फटिकस्तम्भे सर्वत्रैव” इति।

—x—

सत्यं विद्यायाम्

WEST BENGAL STATE UNIVERSITY

B.A. General Part-II Examination, 2019

SANSKRIT

PAPER: SANG-III

Time Allotted: 3 Hours

Full Marks: 100

*The figures in the margin indicate full marks.
Candidates should answer in their own words
and adhere to the word limit as practicable.*

প্রাঙ্গিক সীমার মধ্যস্থ সংখ্যাটি পূর্ণমান নির্দেশ করে।
পরীক্ষার্থীরা নিজের ভাষায় যথা সম্ভব শব্দসীমার মধ্যে
উত্তর করিবে।

UNIT-I

[Marks: 40]

1. Answer any **two** questions from the following:

15×2 = 30

নিম্নলিখিত যে-কোনো দুটি প্রশ্নের উত্তর দাওঃ

- (a) Discuss critically the influence of Rāmāyaṇa on Indian Society, Culture and Literature.

ভারতীয় সমাজ, সংস্কৃতি ও সাহিত্যের ওপর রামায়ণের প্রভাব সম্পর্কে সমালোচনামূলক আলোচনা করো।

- (b) Give a short account of the fable literature in Sanskrit.

সংস্কৃত নীতিগল্প সাহিত্যের ইতিহাস সংক্ষেপে বিবৃত করো।

- (c) Write in brief the historical Kāvya in Sanskrit Literature.

সংস্কৃত ঐতিহাসিক কাব্যগুলির সম্বন্ধে সংক্ষেপে লেখো।

- (d) Write a note on Aśwaghōṣa and his works.

অশ্বঘোষ এবং তাঁর রচনা সম্পর্কে একটি টীকা লেখো।

2. Write short notes on any **two** of the following:

5×2=10

নিম্নলিখিত যে-কোনো দুটি বিষয়ে সংক্ষিপ্ত টীকা লেখোঃ

Rājtaranginī

রাজতরঙ্গিনী

Gītagovinda

গীতগোবিন্দ

Bhaṭṭikāvya

ভট্টিকাব্য

Mudrārākṣasa.

মুদ্রারাক্ষস।

UNIT-II

[Marks: 10]

3. Translate into Bengali or English any *one* from the following: 4×1=4
নিম্নলিখিত যে-কোনো *একটি* বাংলা অথবা ইংরাজীতে অনুবাদ করোঃ
- (a) तदेजति तन्नैजति तददूरे तदन्तिके।
तदन्तरस्य सर्वस्य तदु सर्वस्यास्य वाह्यतः॥
- (b) विद्यां चाविद्यां च यस्तद्वेदोभयं सह।
अविद्यया मृत्युं तीर्त्वा विद्ययामृतमश्नुते॥
4. Explain any *one* from the following: 6×1=6
নিম্নলিখিত যে-কোনো *একটির* ব্যাখ্যা করোঃ
- (a) ईशावास्यमिदं सर्वं यत् किञ्च जगत्यां जगत्।
तेन त्यक्तेन भुञ्जीथा मा गृधः कस्यस्विद्धनम्॥
- (b) हिरण्मेन पात्रेण सत्यस्यापिहितं मुखम्।
तत् त्वं पूषन्नपावृणु सत्यधर्माय दृष्टये॥

UNIT-III

[Marks: 25]

5. Answer any *one* question from the following: 12×1=12
নিম্নলিখিত যে-কোনো *একটি* প্রশ্নের উত্তর দাওঃ
- (a) Narrate after your text the description of Rāma's beauty and his qualities.
তোমার পাঠ্যংশ অনুযায়ী রামচন্দ্রের সৌন্দর্য ও গুণাবলীর বর্ণনা দাও।
- (b) Narrate after Nārada 'The story of the Rāmāyaṇa' as you find in your text.
নারদের বর্ণনানুসারে তোমাদের পাঠ্যংশ থেকে রামায়ণের কাহিনী বিবৃত করো।
6. Translate into Bengali or English any *one* from the following: 5×1=5
নিম্নলিখিত যে-কোনো *একটি* বাংলা অথবা ইংরাজীতে অনুবাদ করোঃ
- (a) सर्वशास्त्रार्थतत्त्वज्ञः स्मृतिमान् प्रतिभावान्।
सर्वलोकप्रियः साधुरदीनात्मा विचक्षणः॥
- (b) स च सर्वगुणोपेतः कौसल्यानन्दवर्धनः।
समुद्र इव गाम्भीर्यं धैर्येण हिमवानिव॥

7. (a) Explain with reference to the context any **one** from the following:

8×1=8

নিম্নলিখিত যে-কোনো **একটি** সপ্রসঙ্গ ব্যাখ্যা লেখো:

(i) সীতাপ্যনুগতা রামং শশিনং রোহিণী যথা।

পৌরৈরনুগতো দূরং পিত্রা দশরথেন চ॥

(ii) মা নিষাদ প্রতিষ্ঠাং ত্বমগম: শশ্বতী: সমা:।

যত্ ক্রৌঞ্চমিথুনাদেকমবধী: কামমোহিতম্॥

OR / অথবা

(b) Answer any **four** questions from the following:

2×4=8

নিম্নলিখিত যে-কোনো **চারটি** প্রশ্নের উত্তর দাও:

(i) What are the two reasons for Rāmachandra's going to the forest?

রামচন্দ্রের বনগমনের কারণ দুটি কি কি ?

(ii) Why did Rāmachandra go to Daṇḍakāraṇya leaving Citrakūta?

রামচন্দ্র চিত্রকূট ছেড়ে দণ্ডকারণ্যে কেন গিয়েছিলেন ?

(iii) With which Rāmachandra's anger and mercy compared?

রামচন্দ্রের ক্রোধ ও ক্ষমা কিসের তুল্য ?

(iv) Who was Agastya? Who came to Rāmachandra in Daṇḍakāraṇya and why?

অগস্ত্য কে ছিলেন ? রামচন্দ্রের কাছে দণ্ডকারণ্যে কারা এসেছিলেন এবং কেন ?

(v) What was the prediction of Brahmān about the Rāmāyaṇa?

রামায়ণ সম্পর্কে ব্রহ্মার ভবিষ্যদ্বাণী কি ছিল ?

UNIT-IV

[Marks: 25]

8. Answer any **one** question from the following:

12×1=12

নিম্নলিখিত যে-কোনো **একটি** প্রশ্নের উত্তর দাও:

(a) Describe after Manu the creation and importance of the Daṇḍa.

মনুর মতানুসারে দণ্ডের উৎপত্তি ও মাহাত্ম্য বর্ণনা করো।

(b) Discuss the nature, classifications and effects of Vyasana according to Manusamhitā.

মনুসংহিতা অনুযায়ী ব্যাসনের স্বরূপ, শ্রেণীবিভাগ ও প্রভাব আলোচনা করো।

9. Translate any **one** from the following verses into Bengali or English:

5×1=5

নিম্নলিখিত যে-কোনো **একটি** শ্লোকের বাংলা অথবা ইংরাজী অনুবাদ করো:

(a) आपदार्थं धनं रक्षेद् दारान् रक्षेद् धनैरपि।

आत्मानं सततं रक्षेद् दारैरपि धनैरपि॥

Turn Over

(b) अपि यत् सुकरं कर्म तदप्येकेन दुष्करम्।

विशेषतोऽसहायेन किमु राज्यं महोदयम्॥

10.(a) Explain any **one** from the following with reference to the context:

8×1=8

নিম্নলিখিত যে-কোনো **একটি** শ্লোকের সপ্রসঙ্গ ব্যাখ্যা করো:

(i) अराजके हि लोकेऽस्मिन् सर्वतो विद्रुते भयात्।

রক্ষার্থমস্য সার্বস্য রাজানমসৃজত্ প্রভুঃ॥

(ii) कार्यं सोऽवेक्ष्य शक्तिञ्च देशकालौ च तत्त्वतः।

কুরুতে ধর্মসিদ্ধয়র্থং বিশ্বরূপং পুনঃ পুনঃ॥

OR / অথবা

(b) Write short notes on any **four** of the following:

2×4=8

নিম্নলিখিত যে-কোনো **চারটি** বিষয়ের উপর সংক্ষিপ্ত টীকা লেখো:

গ্রামিক:, ষাড্গুণ্য:, উপায়চতুষ্টয়ম্, জাম্বল:, ত্রয়ী।

OR / অথবা

(c) Answer any **four** questions from the following:

2×4=8

নিম্নলিখিত যে-কোনো **চারটি** প্রশ্নের উত্তর দাও:

(i) Name any two commentaries of Manusamhitā.

মনুসংহিতার যে-কোনো দুটি টীকার নাম লেখো।

(ii) What kind of ambassador should be appointed by a king?

রাজা কী ধরনের দূত নিযুক্ত করবেন?

(iii) How many types of forts are there? Which one was the best?

দুর্গ কত প্রকার? কোনটি শ্রেষ্ঠ?

(iv) What are the desired qualities of an Amātya?

অমাত্যের কি কি গুণ থাকা আবশ্যিক?

(v) Name two kings who were enriched due to their humbleness.

দুইজন রাজার নাম করো, যাঁরা বিনয়বশতঃ সমৃদ্ধ হয়েছিলেন।

—x—